

UN CUPTOR DE OLĂRIE DIN SECOLUL AL IV-LEA D. HR. DESCOPERIT LA SILIȘTEA (COM. IANA, JUD. VASLUI)

Ion IONIȚĂ

Schlüsselwort: Völkerwanderungszeit; Sântana-de-Mureș-Kultur; Töpferhandwerk; Keramik

Inițiativa de a organiza o campanie de săpături arheologice în localitatea Siliștea¹ (com. Iana, jud. Vaslui) a fost determinată de lucrările de amenajare a șoselei comunale în anul 1963, cu ocazia cărora pe terenul de lângă fosta cooperativă de consum sâtească au fost descoperite nouă morminte de incinerare în urnă, aparținând dacilor liberi. De altfel, toate pregătirile pentru desfășurarea cercetărilor de teren de la Siliștea au avut ca principiu obiectiv zona în care fuseseră descoperite cele nouă morminte de incinerare dacice.

O primă cercetare la fața locului fusese făcută în 1963 de Vasile Palade, directorul Muzeului „Vasile Pârvan” din Bârlad, prilej cu care și materialele recuperate din mormintele dacice distruse au fost preluate și aduse la instituția muzeală din Bârlad (nouă vase lucrate la roată din pastă fină cenușie folosite ca urne, precum și două obiecte de fier din inventarul propriu-zis al mormintelor: o fibulă cu piciorul înfășurat și un ac de cusut)².

În anul următor, Vasile Palade și semnatarul acestor rânduri am efectuat o nouă cercetare la fața locului, pentru a evalua posibilitățile de a executa săpături de salvare în zona necropolei dacice distruse. Scopul propus era acela de a stabili întinderea necropolei și eventual cercetarea în continuare a mormintelor rămase intacte. Cu același prilej au fost întreprinse și unele cercetări de suprafață în zona localității Siliște, descoperindu-se o așezare aparținând culturii Sântana de Mureș din secolul IV d. Hr. în punctul *Muncelu*.

Cele patru secțiuni săpate în 1965 în zonele în care s-ar mai fi putut păstra morminte dacice nu au dat nici un rezultat, așa încât misiunea cu privire la primul obiectiv a fost încheiată mult mai repede decât era de așteptat. În consecință, puținele surse financiare rămase disponibile au fost utilizate pentru a efectua un sondaj în așezarea aparținând culturii Sântana de Mureș identificată cu un an în urmă.

Punctul *Muncelu* este situat la circa 500 m nord-vest de satul Siliște (fostul sat Țifești), com. Iana, jud. Vaslui, pe un mic platou înclinat ușor de la vest spre est, de sub pădurea de pe Muncelu, imediat pe malul drept al Pârâului Studineț, un afluent pe stânga al râului Tutova. Aici fuseseră semnalate resturile unei locuiri umane, reprezentată arheologic de puține fragmente de vase de lut lucrate la roată din pastă fină sau zgrunțuroasă, caracteristice culturii Sântana de Mureș din secolul al IV-lea d. Hr.

Inițial s-a presupus că această așezare ar putea corespunde necropolei dacilor liberi, mai ales că marea majoritate a fragmentelor ceramice din vase lucrate la roată erau din pastă fină cenușie și numai foarte puține din pastă zgrunțuroasă. Ulterior s-a confirmat că ceramica aparține în totalitate orizontului Sântana de Mureș. Nici poziția *Muncelului* față de necropola dacilor liberi nu este de interpretat, în sensul că ar fi două componente ale aceluiași complex de locuire, întrucât distanța dintre cele două obiective (necropola dacilor liberi din vatra satului și așezarea de la *Muncelu*) despărțite de Pârâul Studineț este mult prea mare.

La *Muncelu* au fost executate două secțiuni paralele, la o distanță de 40 m una de alta, ambele cu lățimea de 1 m. Secțiunea I a fost adâncită la început pe o lungime de 80 m, după care a fost prelungită până la 126,50 m (fig. 1). Secțiunea II, trasată la sud de secțiunea I, a fost mai scurtă, de numai 75 m. Prin aceste două secțiuni, orientate ENE 1450‰-VSV4650‰, s-a încercat

¹ La data când s-au făcut amenajările la șoseaua comună și chiar când s-au efectuat săpăturile de salvare din anul 1965, localitatea Siliștea purta numele de Țifești.

² V. Palade, *Noi descoperiri carpice în județul Vaslui*, în Școala Bârlădeană 3, 1971, p. 96-97, fig. 1; 2, 2-3; 3, 3.

să se obțină informații asupra eventualelor complexe și depuneri arheologice pe o cât mai mare întindere de pe suprafața acestui platou.

Până la adâncimea de 0,20-0,25 m, în solul vegetal răscolit continuu de lucrările agricole, s-au descoperit foarte puține materiale, ceea ce sugera fie că depunerile arheologice se găsesc la o adâncime mai mare, nefiind antrenate spre ieșirea la suprafață prin lucrările agricole, fie că respectivele depuneri sunt destul de firave, fără vreo consistență cât de cât vizibilă (cel puțin pe unele zone din preajma complexelor). Aceeași situație se înregistrează și la adâncimea de la 0,20 m până la 0,40-0,45 m, unde s-a intrat într-un sol brun-cenușiu. Depunerile arheologice sunt reprezentate de foarte puține fragmente ceramice izolate și resturi sporadice de lipituri arse. Singura observație ce poate fi făcută este aceea că depunerile arheologice amintite s-au descoperit în secțiunea I doar începând din capătul ei de est până la M 80, restul până la M 126,50 fiind lipsit de orice fel de materiale arheologice.

Stratigrafia stațiunii este simplă. Sub stratul vegetal de 20-30 cm se află un sol brun-cenușiu gros de aproximativ 30-35 cm, în care s-au găsit toate resturile arheologice descoperite. Sub acesta urmează un sol galben-roșcat cu infiltrații de 10-15 cm și apoi un sol galben-roșcat propriu-zis mult mai gros.

În timpul săpăturilor au fost cercetate următoarele complexe: un cuptor de olărie, o platformă de pietre de râu, o zonă de mici dimensiuni cu lipituri arse și cinci gropi. Cuptorul de olărie era situat spre capătul de est al secțiunii II, iar toate celelalte complexe erau bine grupate în secțiunea II și anume pe un traseu de 32 m (între M 47 și M 79). Distanța dintre cuptorul de olărie din secțiunea II și grupul de complexe din secțiunea I era de circa 50 m.

Cuptor de olărie

Cuptorul de olărie (fig. 2) a fost descoperit la 21 m de capătul de est al secțiunii II, iar pentru dezvelirea lui completă a fost necesară deschiderea a două casete, una de 4x1,60 m spre nord și alta de 5x1,60 m spre sud. El este de tipul cu grătarul susținut de un stâlp central și are orientarea VNV 5200‰ (cuptor) – ESE 2000‰ (camera olarului).

Cuptorul propriu-zis este despărțit în două camere printr-un grătar perforat (18 găuri cu diametrul de 4-6 cm) gros de 16 cm, susținut de un stâlp central cu diametrul de 32 cm și înălțimea de 44 cm. Camera de foc circulară, cu diametrul de circa 1,10 m, avea pereții puternic arși pe o grosime de 6-8 cm (culoare cărămizie). Camera de ardere a vaselor, cu un diametru la bază de 1,05 m și la partea superioară de 0,45 m, s-a păstrat pe o înălțime de 45 cm și avea pereții la fel de puternic arși ca și la camera de foc. Galeria de alimentare cu combustibil a cuptorului, cu pereții puternic arși, este mai îngustă la capătul din groapa olarului (38 cm) și puțin mai largă la cel din camera de foc (50 cm).

Camera olarului este destul de mică și are o formă aproximativ circulară, cu o configurație diferită în zona de nord-est, unde linia peretelui nu mai păstrează curbura, ci este aproape dreaptă. Pe această zonă se observă și două trepte, una pe toată lungimea ei (cu lățimea de 12-20 cm) la adâncimea de 1,23 m și alta mult mai scurtă, ca un fel de nișă (lungă de 70 cm și lată de 15-20 cm) la adâncimea de 1,05 m. Ar fi de presupus că prin acest loc se făcea intrarea în groapa olarului. Podeaua camerei olarului nu era orizontală, ci destul de albiată. Umplutura gropii olarului, care a fost săpată de la baza stratului cafeniu-cenușiu, era diferită. Pe o grosime de 60 cm deasupra podelei se afla un sol amestecat cu foarte multă cenușă, iar la partea superioară se găsea un sol cafeniu-cenușiu, asemănător stratului corespunzător depunerilor din vremea culturii Sântana de Mureș.

Material arheologic oarecum mai numeros a fost descoperit în camera de ardere a cuptorului și cuprinde exclusiv fragmente de vase lucrate la roata, majoritatea lor din pastă fină (fig. 4, 4-5; 5, 1-6; 6, 1-5; 7, 1-5; 8, 4; 9, 5; 10, 5), iar câteva și din pastă zgrunțuroasă (fig. 10, 2, 9; 11, 4, 7, 9). Fragmente ceramice asemănătoare de vase din pastă fină (fig. 4, 2; 9, 1, 3-4, 6, 9; 10, 3) sau zgrunțuroasă (fig. 8, 1; 9, 2), precum și o fibulă fragmentară de fier de tipul cu picior înfășurat (fig. 4, 2) au apărut și în umplutura gropii olarului.

Platformă de pietre

La 65 m de capătul de est al secțiunii I s-a descoperit o platformă aproximativ rectangulară (1x2 m) amenajată din lespezi de piatră, cu axul lung orientat pe direcția N-S (fig. 3, 3). Pietrele nu aveau urme de ardere, dar pe laturile de vest și de est ale platformei s-au găsit câteva resturi de cărbuni de la bârne groase de lemn, precum și puține fragmente mici de lipituri arse (culoare cărămizie). De asemenea, la numai 1,50 m de colțul sud-vestic al platformei se afla o mică zonă compactă cu lipituri arse cărămizii, a cărei proveniență nu a putut fi stabilită (fig. 1; 3, 5). Așa cum se prezintă situația, platforma nu poate fi interpretată eventual ca resturi de la o vatră, ci mai curând ca rămășițe ale unei construcții/anexe amenajată ocazional, cu o platformă de pietre având altă destinație decât aceea de vatră și un acoperiș improvizat, de la care au rămas resturile de cărbuni și lipiturile arse.

Gropi

În secțiune I au mai fost surprinse și un număr de cinci gropi, semnalate abia pe la adâncimea de 0,70-0,80 m, în interiorul cărora nu au fost descoperite nici un fel de piese de inventar. Gropile 1, 2 și 3 se găsesc în apropiere la vest de platforma de pietre menționată mai sus, iar gropile 4 și 5 la est de aceasta.

Groapa 1. Se afla între M 71 și 72 și a fost săpată doar parțial. Ea avea o formă rectangulară neregulată, adâncimea de 1,02 m de la suprafața actuală a solului și o umplutură de culoare negricioasă (fig. 3, 7), în cuprinsul căreia nu s-au găsit decât doi cărbuni de lemn și un fragment foarte mic de os ars, probabil de animal.

Groapa 2 se afla la vest de groapa 1, între M 73,70 și 74,50. Ea avea o formă ovoidală asimetrică (fig. 3, 4) și adâncimea de 1,30 m. A fost săpată doar atât cât se afla pe secțiunea I. Solul de umplutură era de culoare negricioasă și nu conținea nici un fel de inventar.

Groapa 3, aflată la vest de groapa 2, avea o formă circulară în plan, cu un diametru de 0,44 m (fig. 3, 1) și adâncimea de 1,08 m. Se găsea în totalitate pe suprafața secțiunii și a fost săpată în întregime. Solul de umplutură al gropii, tot de culoare negricioasă, conținea doar câteva mici fragmente de lipituri arse având culoarea cărămizie.

Groapa 4 (fig. 3, 2) avea o formă aproximativ cilindrică, cu diametrul de 0,65 m și adâncimea de 1,33 m de la suprafața actuală a terenului. O mică parte din marginea gropii care intra în profilul de nord al secțiunii I, a rămas necercetată. În solul de umplutură de culoare cafenie negricioasă al gropii nu s-au descoperit nici un fel de resturi arheologice.

Groapa 5 (fig. 3, 6) avea o formă aproximativ ovală, cu diametrele de 0,82 m și 1,12 m și adâncimea de 1,30 m. În solul de umplutură de culoare negricioasă al gropii nu s-au găsit nici un fel de resturi arheologice.

Inventarul descoperit la Siliște – *Muncelu* este destul de sărăcăcios. În afară de fibula de fier și fragmentele ceramice găsite în cuptorul de olărie, deja menționate, mai adăugăm alte câteva materiale descoperite fie în stratul brun-cenușiu, fie chiar la suprafața solului, care aparțin aceluiași orizont al culturii Sântana de Mureș din secolul IV d. Hr. Dintre acestea menționăm un *pillum* de fier (fig. 4, 3), o bucată de corn de cerb cu urme de prelucrare (fig. 4, 1) și diferite fragmente ceramice din vase lucrate la roată din pastă fină (fig. 8, 2-3, 5; 9, 7-8, 10; 10, 1, 4, 6-7; 11, 1-3, 5-6, 8; 12, 1-8) sau zgrunțuroasă (fig. 10, 8).

Tipul de cuptor de olărie, fibula de fier cu picior înfășurat și toate caracteristicile tipologice ale vaselor lucrate la roată din pastă fină și zgrunțuroasă descoperite la Siliște – *Muncelu* atestă indubitabil apartenența resturilor de locuire prezentate la cultura Sântana de Mureș și încadrarea lor cronologică în prima jumătate a secolului IV d. Hr. Tocmai de aceea, o discuție asupra aspectelor culturale și cronologice ale respectivelor descoperiri nu ar aduce vreo contribuție deosebită la ceea ce știm deja despre acest mare complex cultural. În schimb merită cel puțin schițat caracterul locuirii umane de la Siliște – *Muncelu*.

Așa cum se prezintă contextul complexelor descoperite, cuptorul de olărie, platforma de piatră

și cele cinci gropi din preajma acesteia nu par să facă parte din vatra unui sat. Ele par mai curând un loc situat în afara satului, amenajat ocazional pentru a desfășura o activitate meșteșugărească temporară, în cazul de față meșteșugul olăriei. Platforma de lespezi de piatră cu resturi de la acoperișul improvizat și gropile din preajmă par să indice locul în care se desfășura activitatea de pregătire a lutului și de modelare a vaselor, de unde apoi acestea erau arse în cuptorul aflat la 50 m depărtare. Un răspuns de confirmare sau de infirmare a acestei ipoteze ar putea să-l dea doar continuarea cândva în viitor a cercetărilor inițiate în 1965 pe platoul de la Siliște – *Muncelu*.

EIN TÖPFEROFEN AUS DEM 4. JH. N. CHR. BEI SILIȘTE
(GEM. IANA, BEZ. VASLUI)

Zusammenfassung

Bei Siliște (Gem. Iana, Bez. Vaslui) – Fundstelle *Muncelu* – wurden 1965 kleine Grabungen durchgeführt. Dabei wurden einen gut erhaltenen Töpferofen und 50 m weiter entfernt noch eine Gruppierung von fünf Gruben und Resten einer improvisierten Anlage (kleine Plattform von Steinplatten; Reste von Balkenkohle; verbrannter Lehm). Es handelt sich von einer Töpferei ausserhalb einer Siedlung der Sântana-de-Mureș-Kultur (erste Hälfte des 4. Jh. n. Chr.).

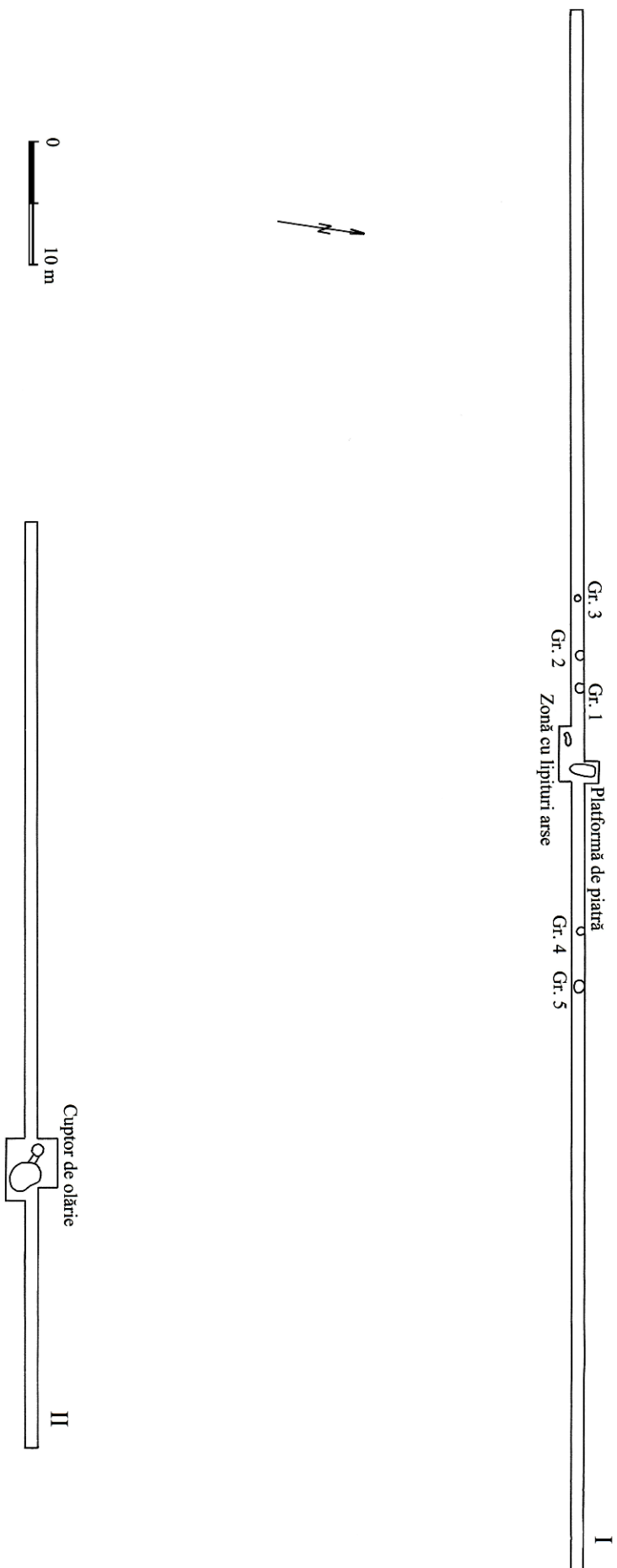

Fig. 1. Siliște – Muncelu. Planul general al săpăturilor.

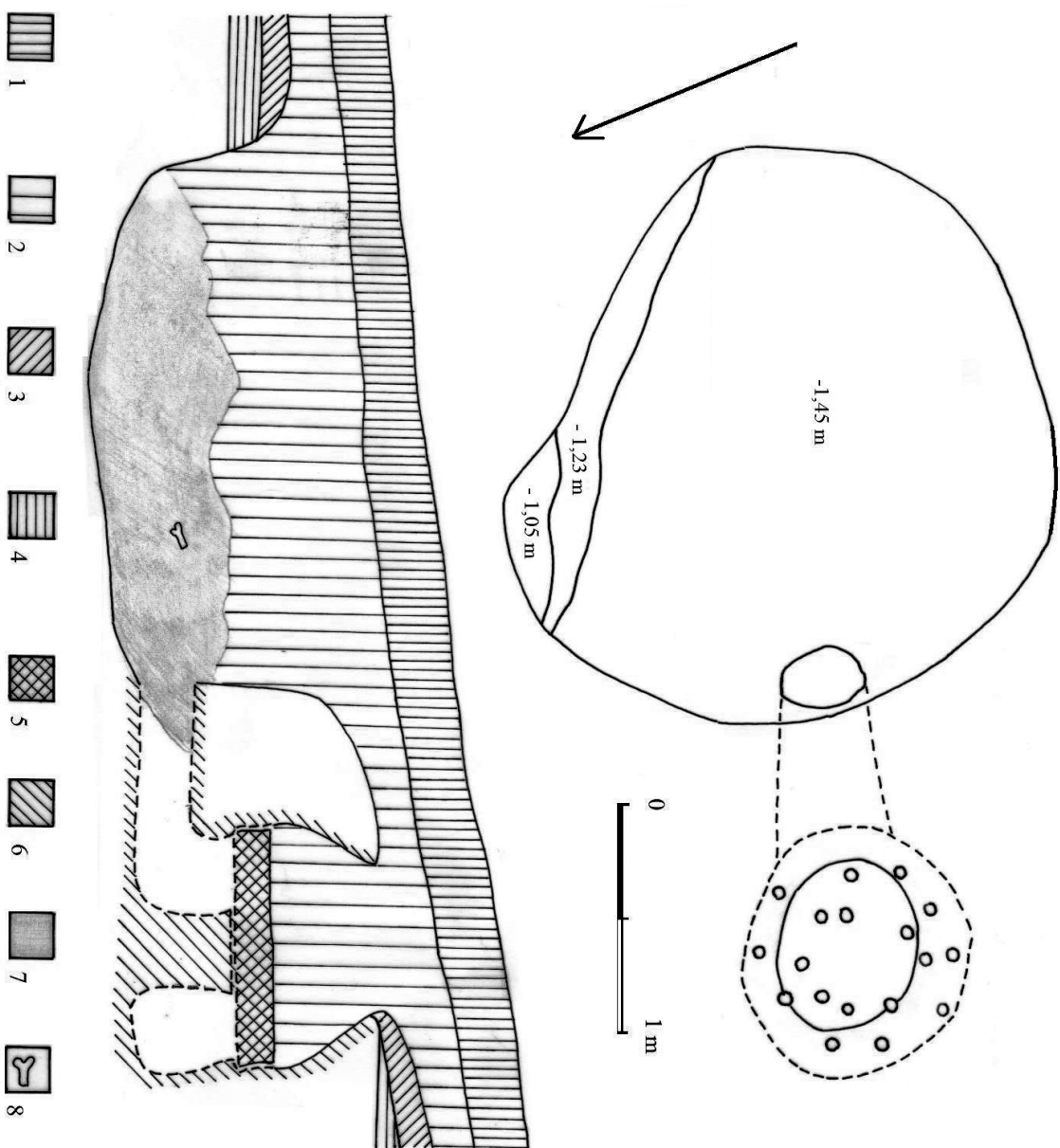

Fig. 2. Siliște – Muncelu. Planul și profilul cuptorului de olărie: 1 – sol vegetal; 2 – sol cafeniu-cenușiu; 3 – sol galben-roșcat cu infiltrații; 4 – sol galben-roșcat; 5 – grătarul cuptorului; 6 – sol ars cărămiziu; 7 – sol amestecat cu foarte multă cenușă; 8 – oase de animal.

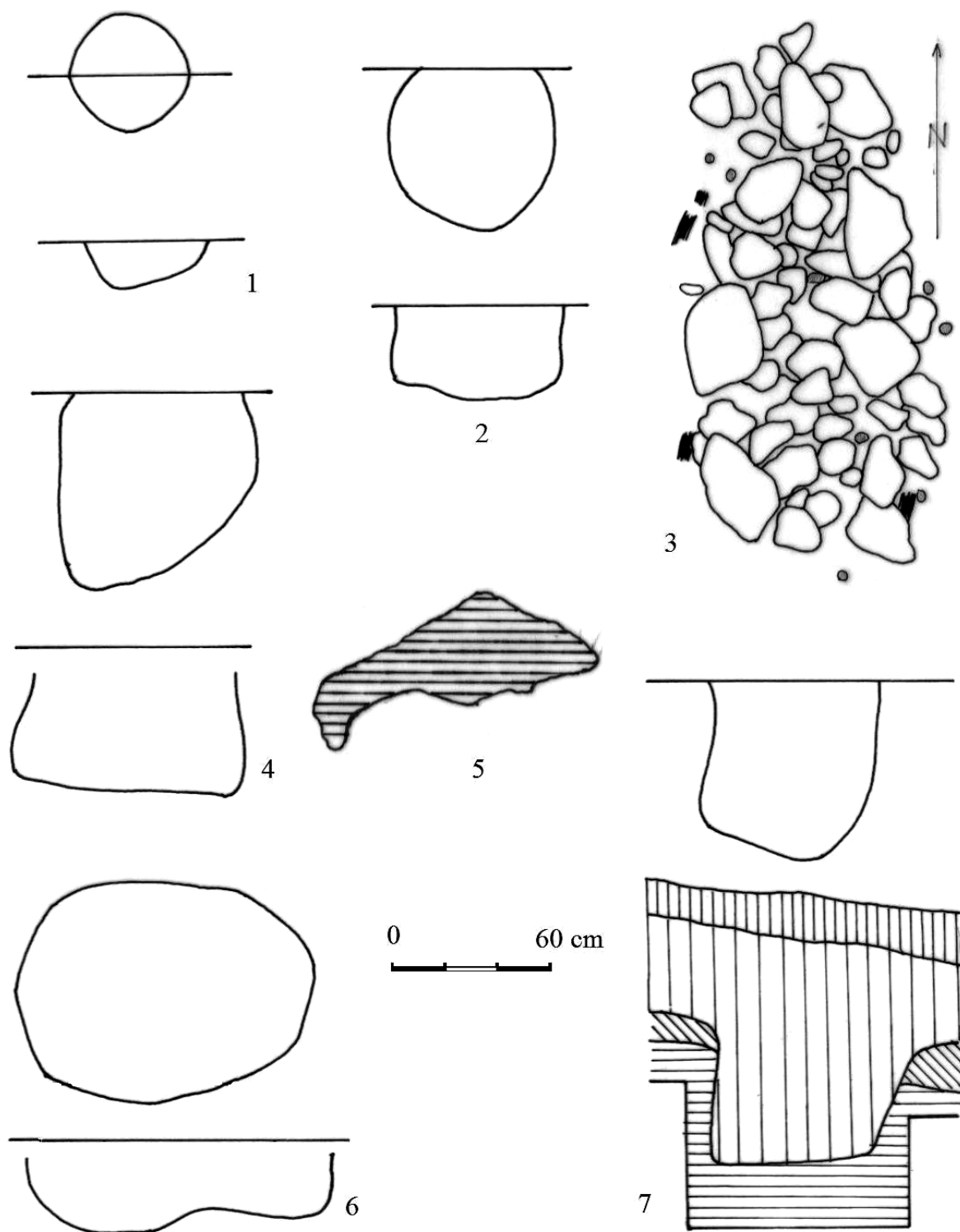

Fig. 3. Siliște – Muncelu. Gropile 1 (7), 2 (4), 3 (1), 4 (2) și 5 (6), platforma de piatră (3) și zona cu lipituri arse (5).

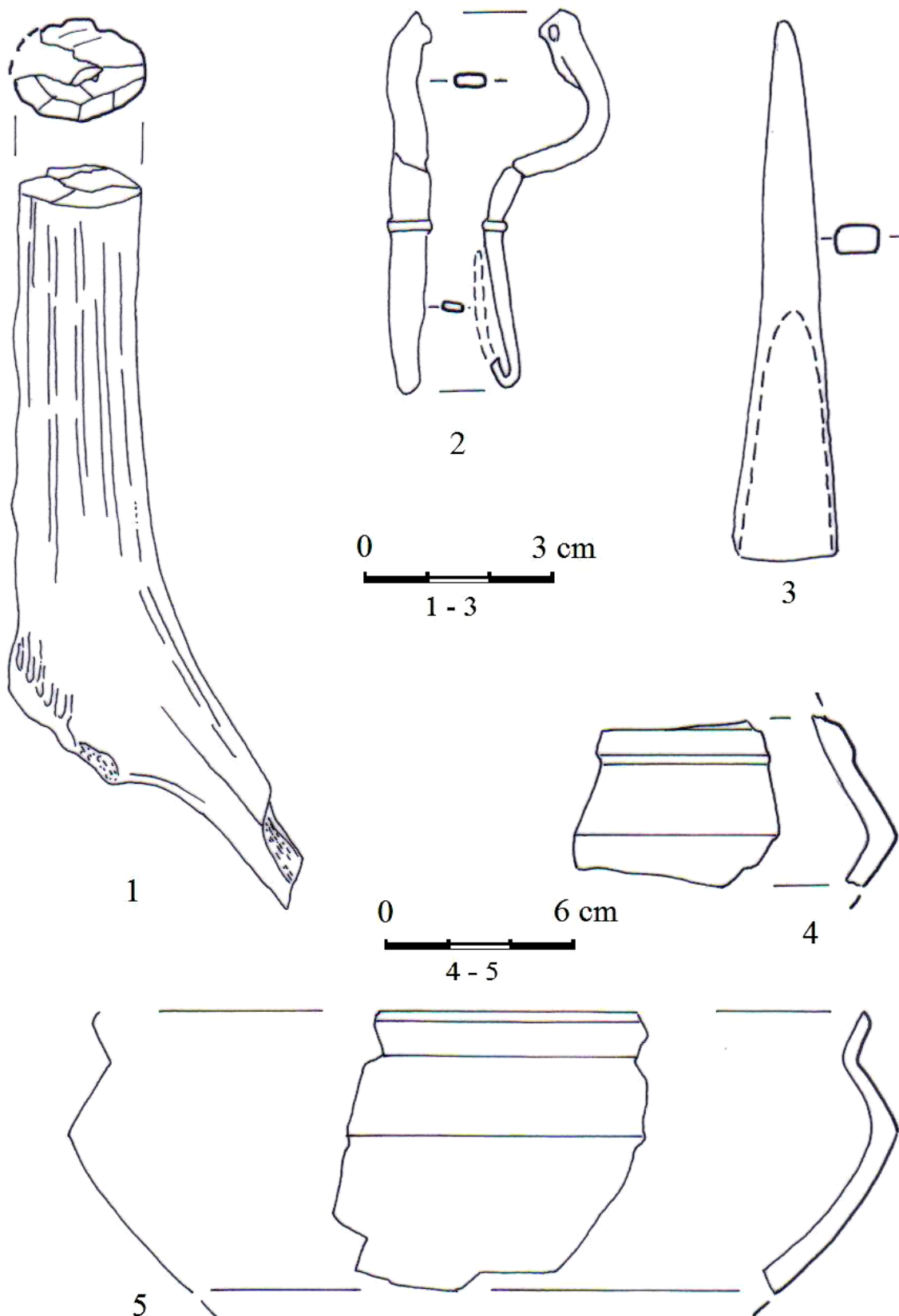

Fig. 4. Siliște – Muncelu. Obiecte de fier (2 – fibulă; 3 - pillum) și os (1 – corn de cerb prelucrat) și fragmente de vase lucrate la roată din pastă fină cenușie (4-5) descoperite în groapa olarului (2), camera de ardere a vaselor (4-5) și strat (1; 3).

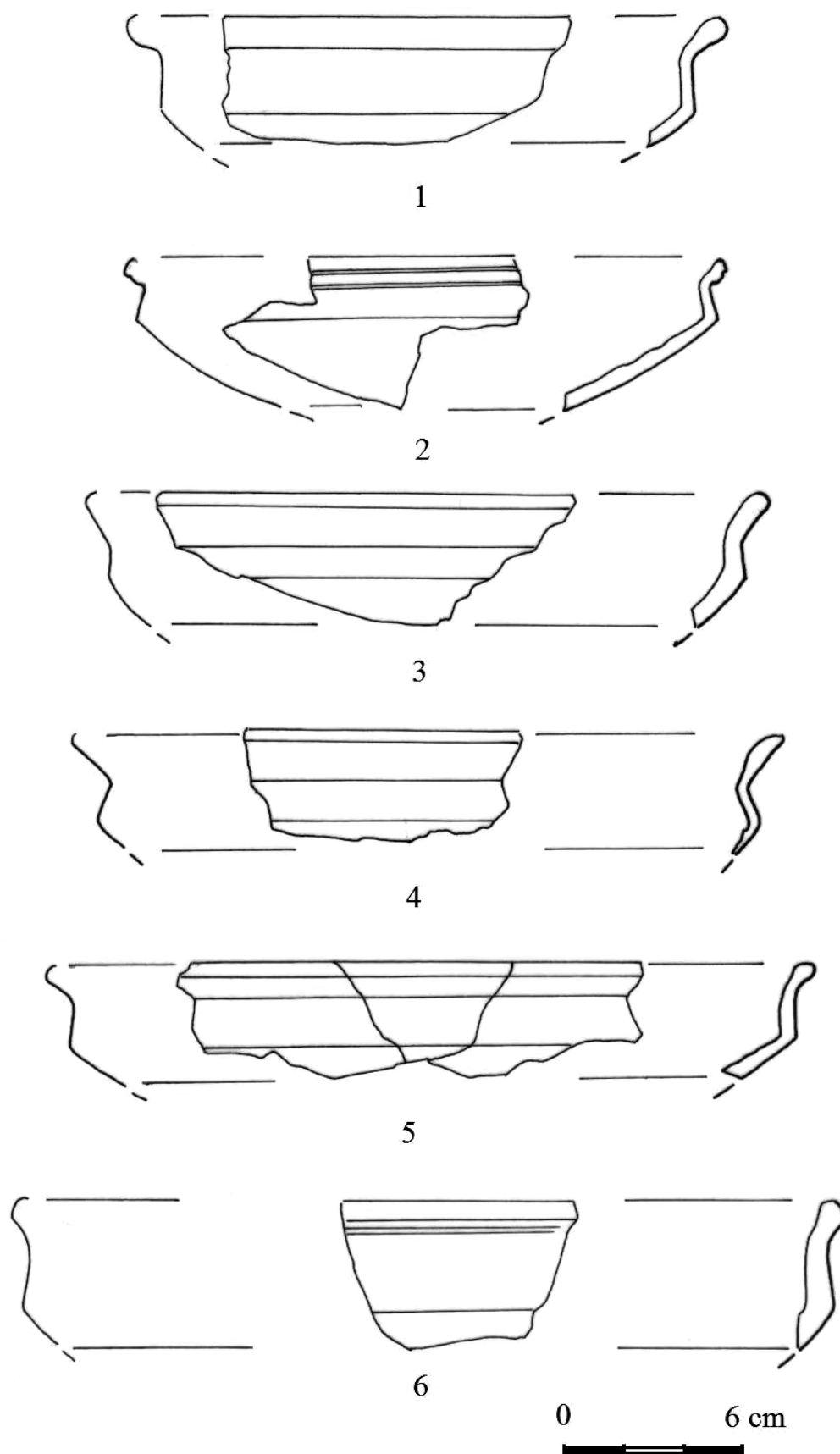

Fig. 5. Siliște – Muncelu. Fragmente de vase lucrate la roată din pastă fină cenușie, descoperite în camera de ardere a vaselor (1-6).

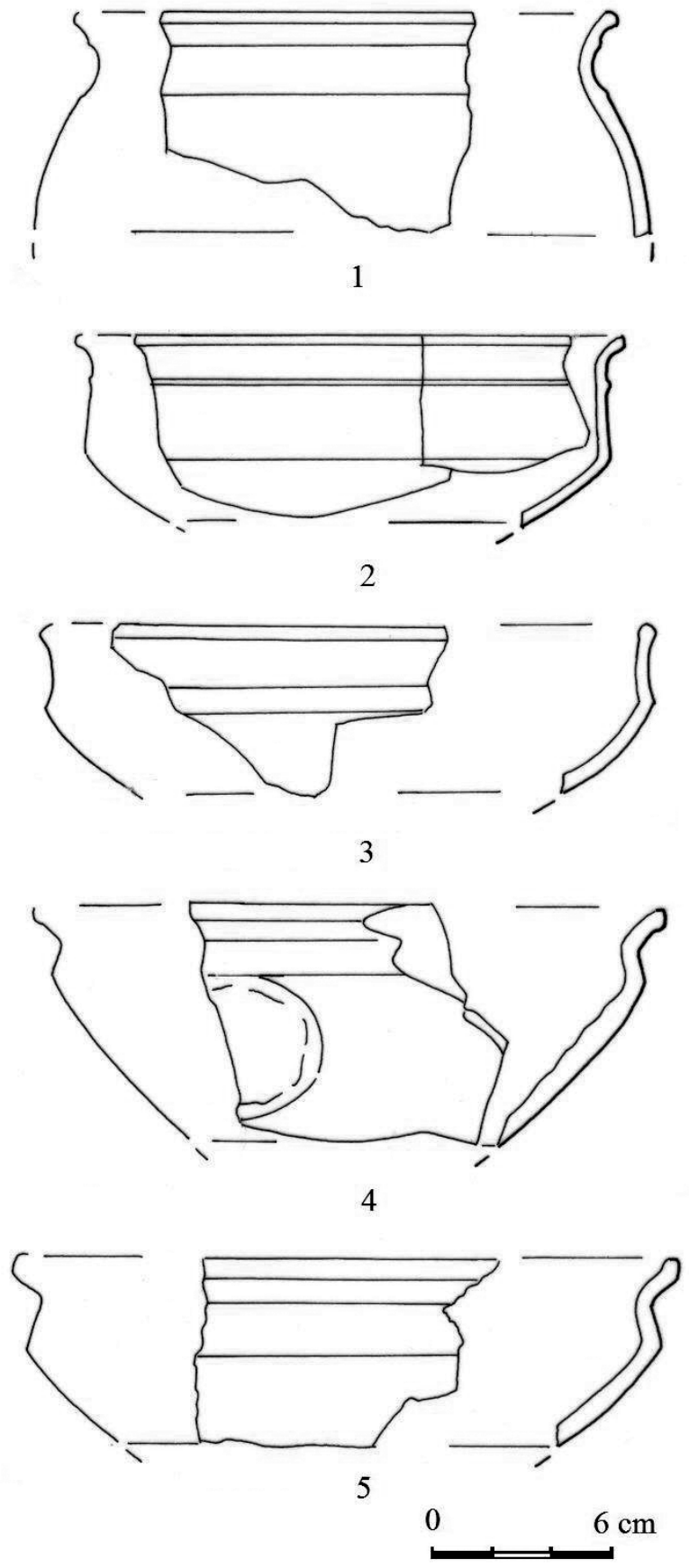

Fig. 6. Siliște – Muncelu. Fragmente de vase lucrate la roată din pastă fină cenușie, descoperite în camera de ardere a vaselor (1-5).

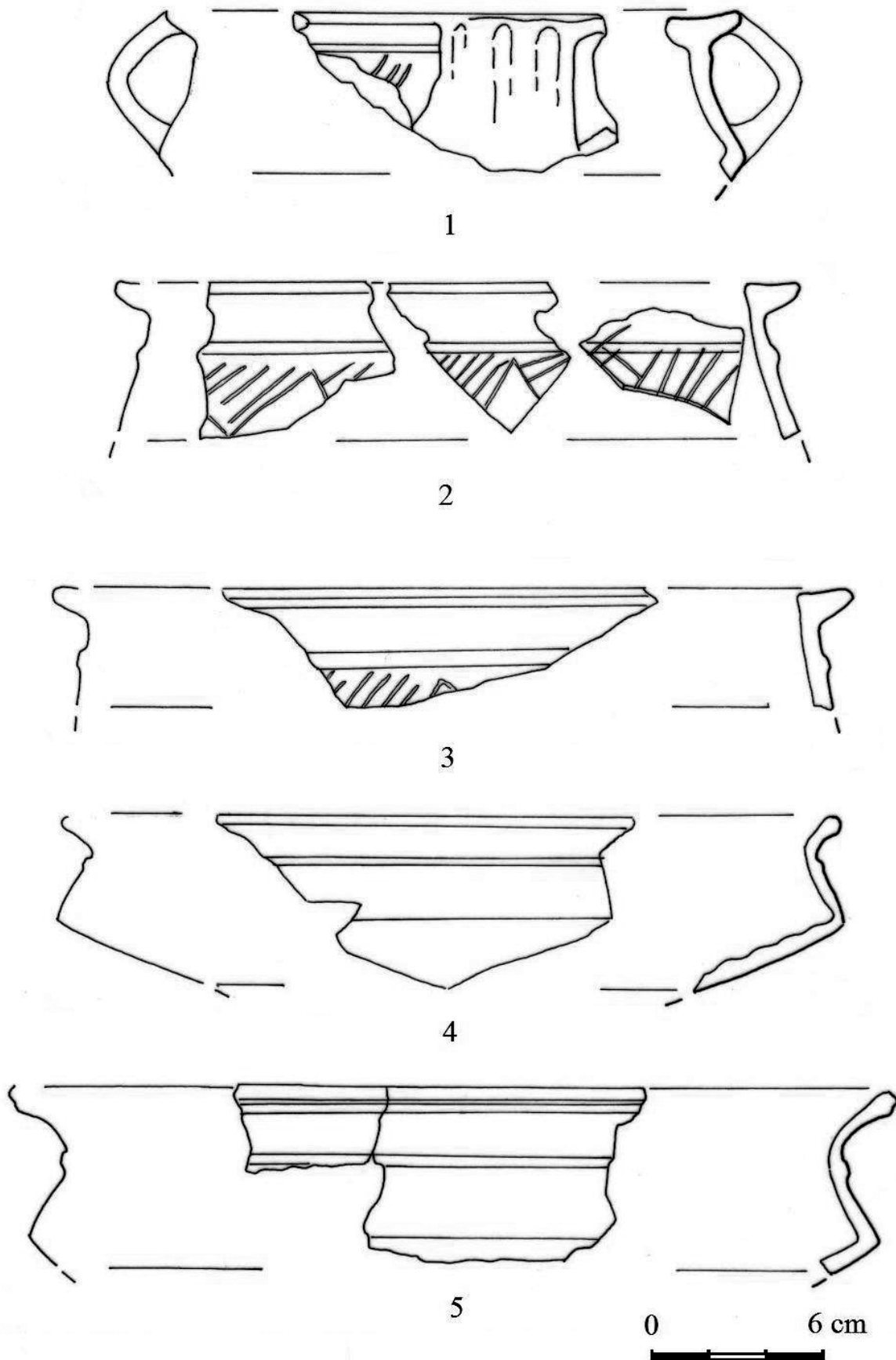

Fig. 7. Siliște – Muncelu. Fragmente de vase lucrate la roată din pastă fină cenușie, descoperite în camera de ardere a vaselor (1-5).

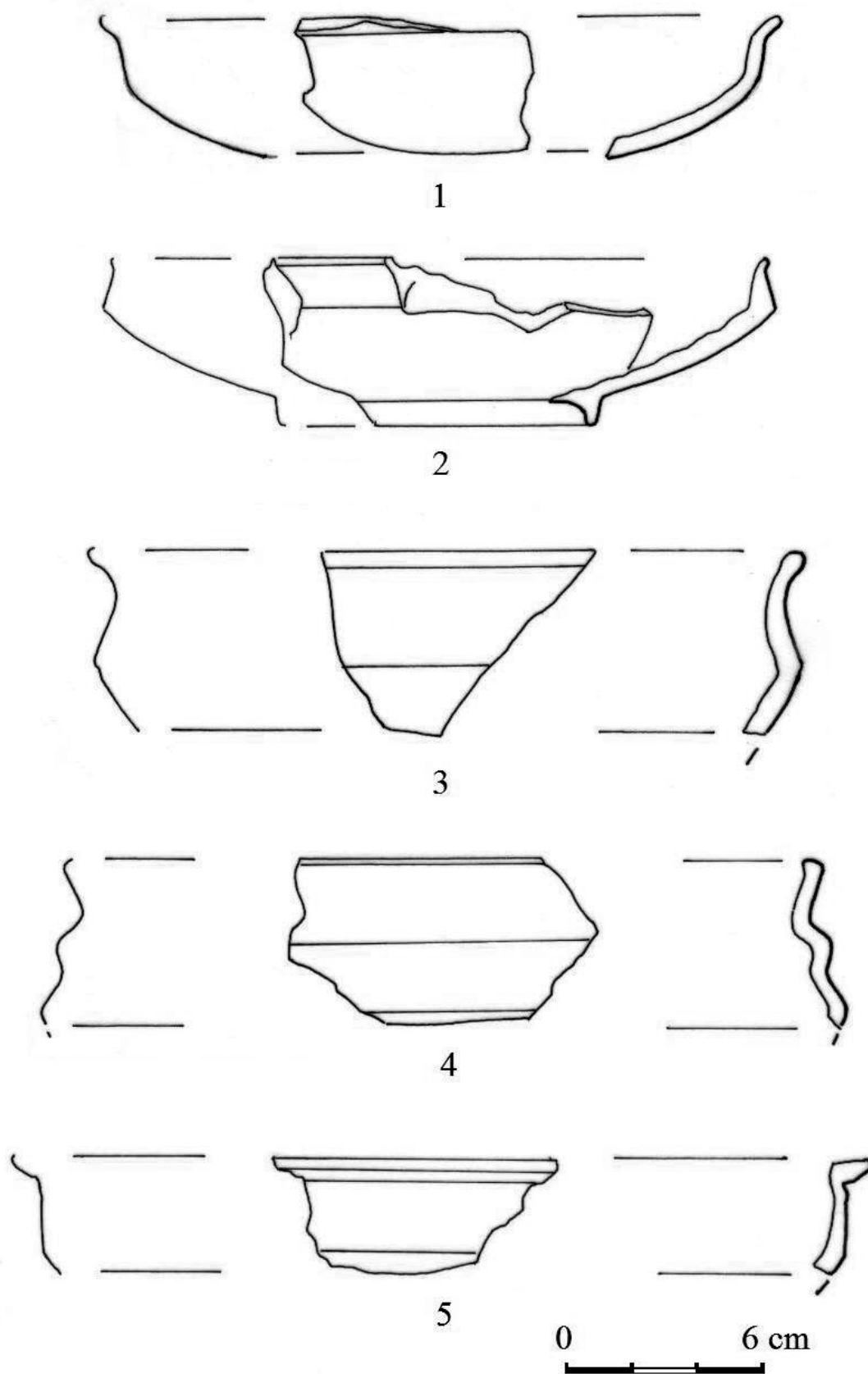

Fig. 8. Siliș te – Muncelu. Fragmente de vase lucrate la roată din pastă fină (2-5) și zgrunț uroasă (1), descoperite în groapa olarului (1), camera de ardere a vaselor (4), strat (2, 5) și la suprafața solului (3).

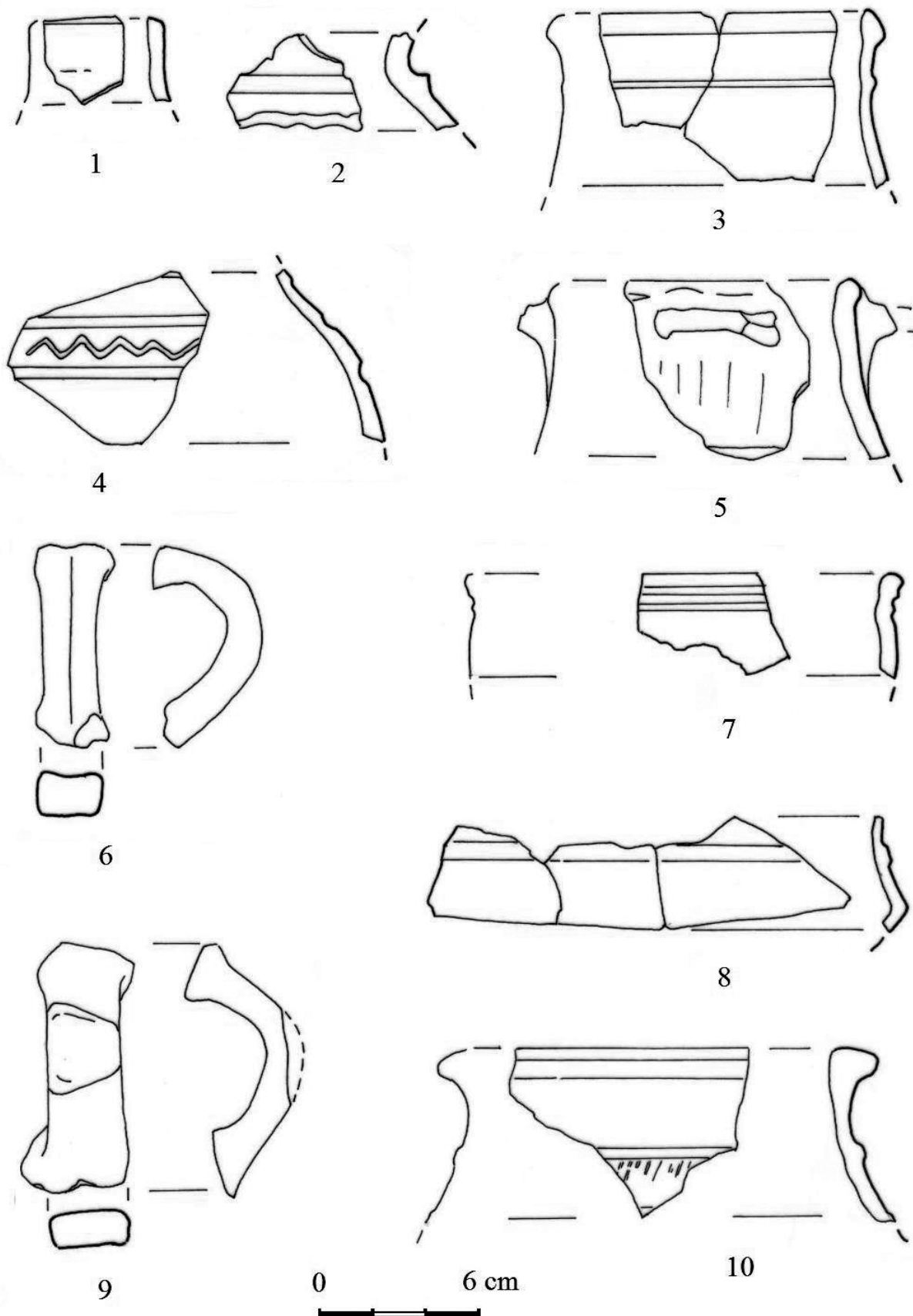

Fig. 9. Siliște – Muncelu. Fragmente de vase lucrate la roată din pastă fină (1, 3-10) și zgrunțuroasă (2), descoperite în groapa olarului (1-4, 6, 9), camera de ardere a vaselor (5), strat (8, 10) și la suprafața solului (7).

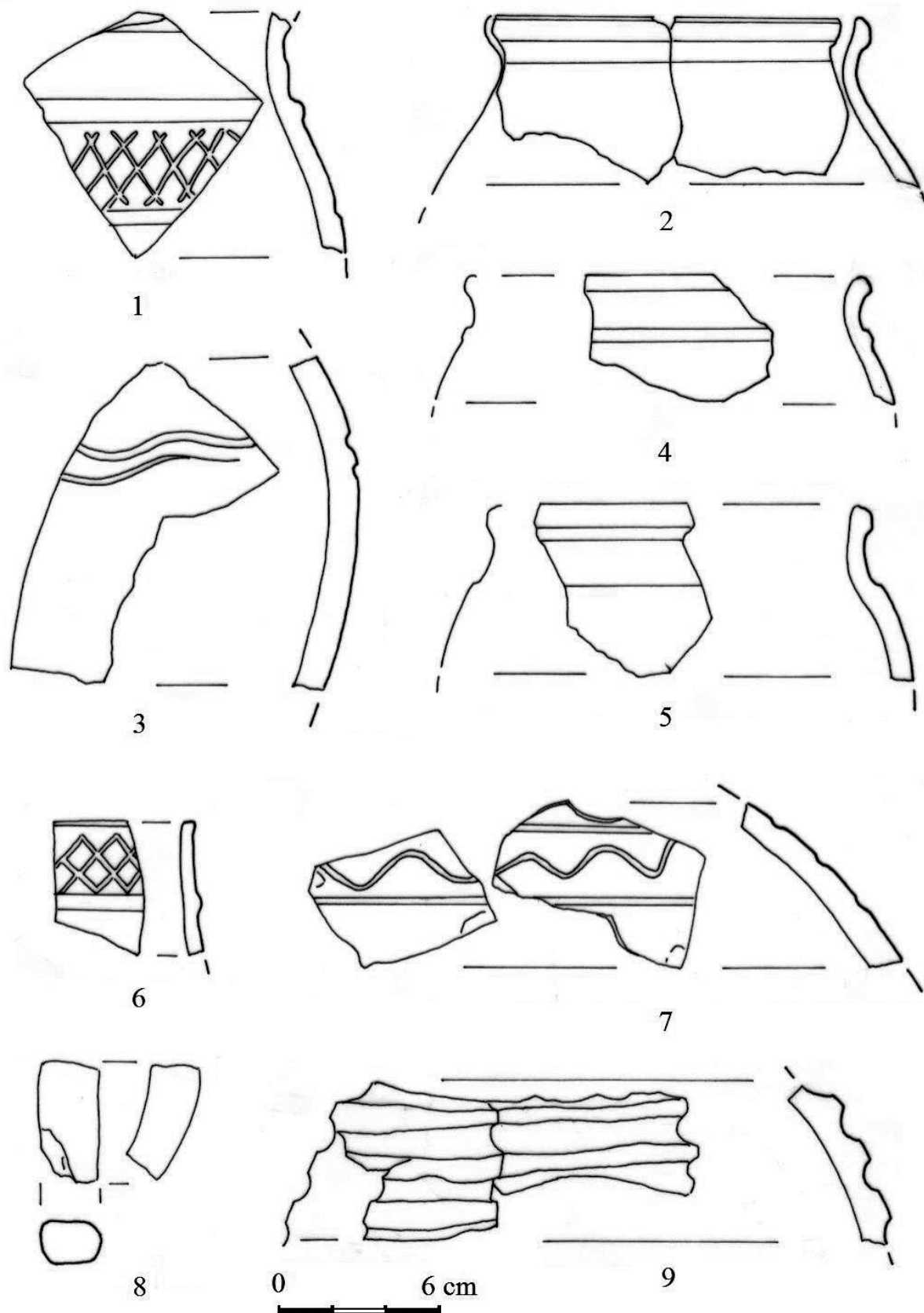

Fig. 10. Siliște – Muncelu. Fragmente de vase lucrate la roată din pastă fină (1, 3-6) și zgrunțuroasă (2, 7-9), descoperite în camera de ardere a vaselor (2, 5, 9), groapa olarului (3), și la suprafața solului (1,4, 6-8).

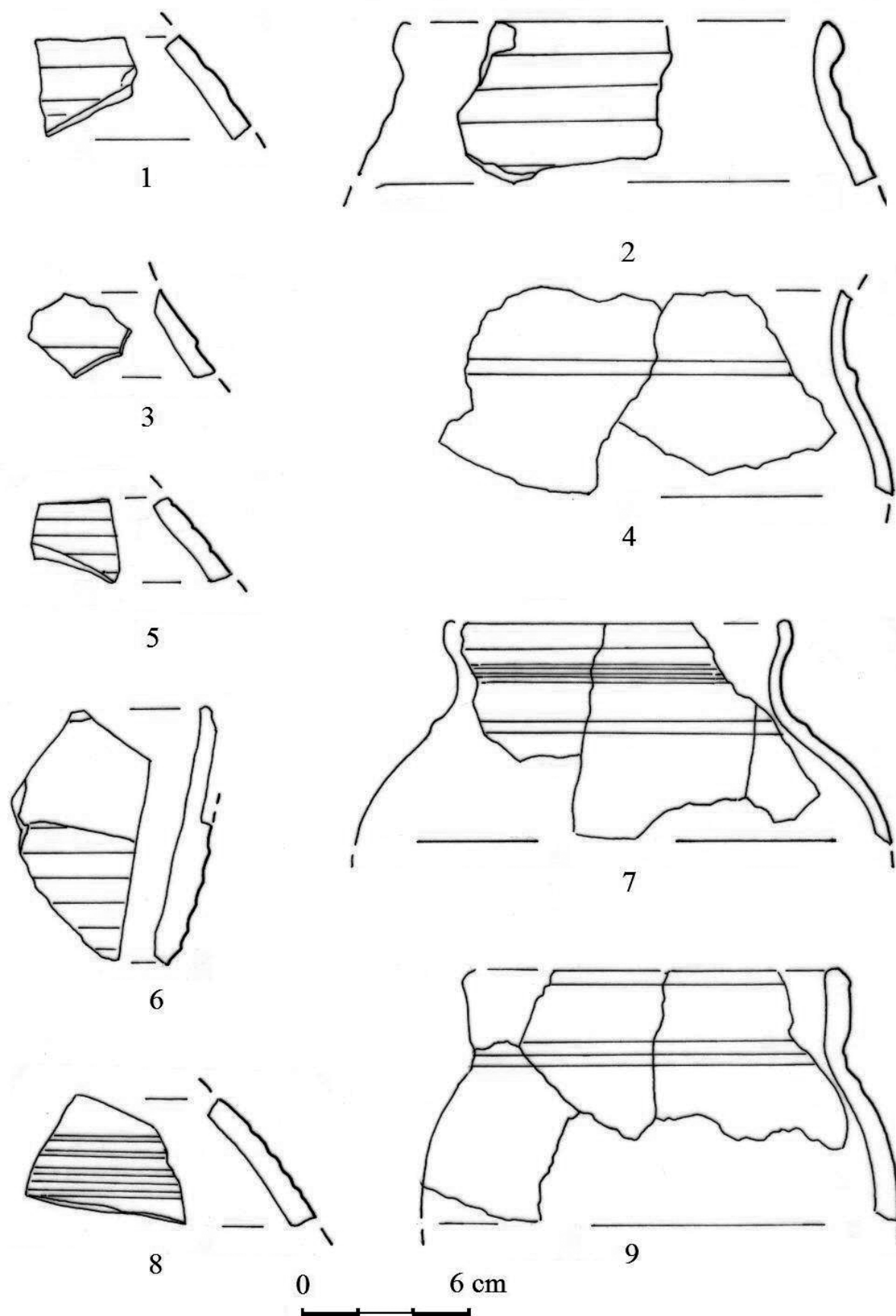

Fig. 11. Siliște – Muncelu. Fragmente de recipiente romane (1, 3, 5-6, 8) și vase lucrate la roată din pastă zgrunțuroasă (2, 4, 7, 9), descoperite în camera de ardere a vaselor (4, 7, 9) în strat (3, 6) și la suprafața solului (1-2, 5, 8).

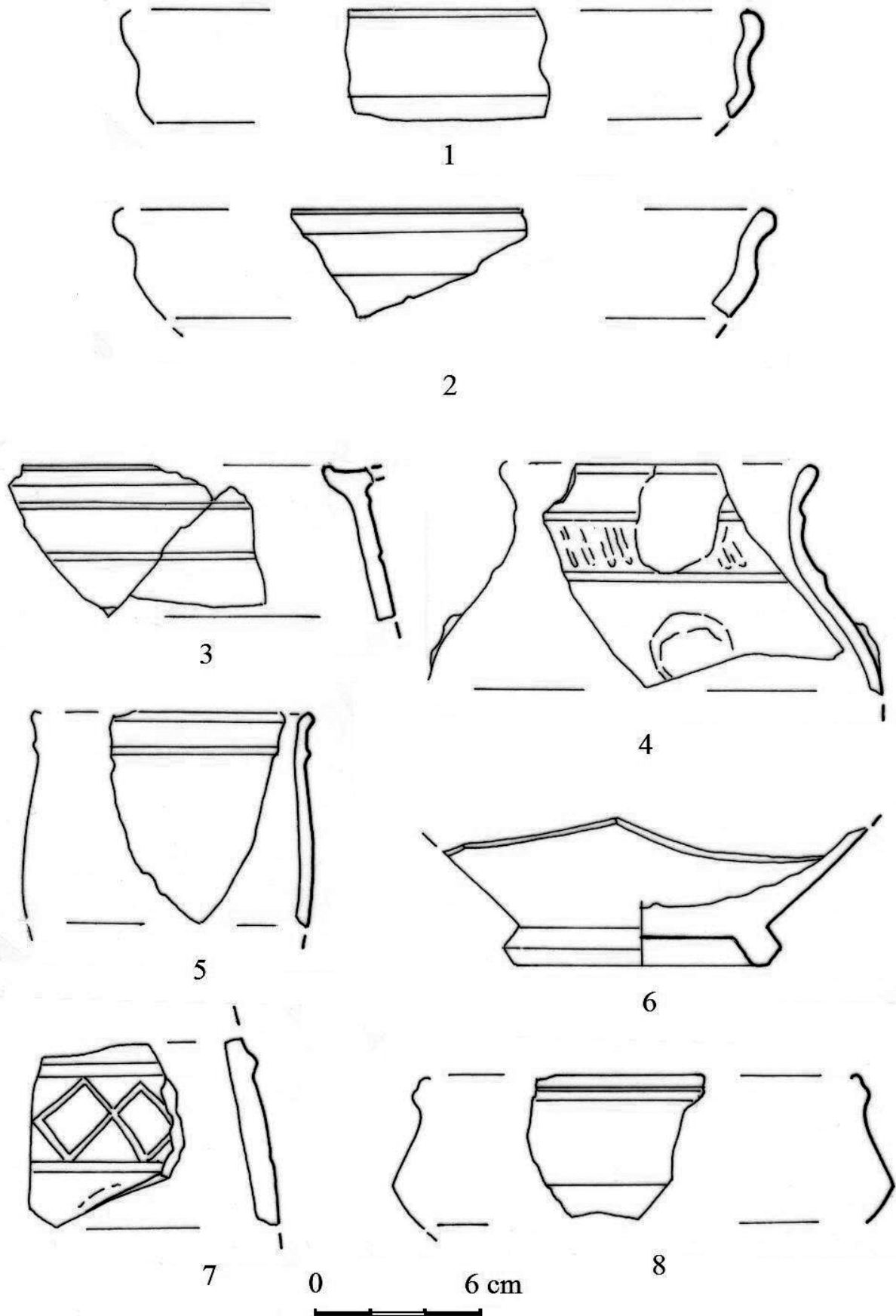

Fig. 12. Siliște – Muncelu. Fragmente de vase lucrate la roată din pastă fină cenușie, descoperite la suprafața solului (1-8).